

tări internaționale — al XV-lea Congres mondial de istorie și al XVI-lea Congres de istorie a științei — Direcția generală a Arhivelor Statului și Institutul de lingvistică al Universității București au întreprins demersurile necesare pentru elaborarea unui *Lexicon* al limbii latine medievale, utilizând documentele și tipăriturile referitoare la istoria României. În acest scop, în ziua de 28 decembrie 1981, cele două instituții au stabilit un protocol de colaborare cuprinzând programul de activitate și responsabilitățile ce le revin.

În cadrul măsurilor de natură organizatorică s-a hotărât alcătuirea unui Comitet de organizare al activității format din reprezentanții instituțiilor care și-au dat deja acordul de a participa cu norme științifice la îndeplinirea acestei lucrări (DGAS, Institutul de lingvistică din București, Institutul de istorie „Nicolae Iorga”, Facultatea de limbi străine din București) și stabilirea de contacte de colaborare cu celelalte instituții de specialitate din Cluj, Iași, Timișoara. Astfel, *Lexiconul* va fi rezultatul eforturilor reunite ale istoricilor, lingviștilor și filologilor — cercetători științifici, arhiviști și cadre didactice universitare. Lucrul colectiv într-un grup însărcinat cu o asemenea realizare este singura cale de creștere și de formare a unei noi generații de buni cunoscători ai limbii latine și ai realităților caracteristice evului mediu românesc.

De altfel, pentru crearea unei puternice școli de medievisti, în care istoricii și filologii își vor ocupa locul lor firesc, Direcția generală a Arhivelor Statului va continua să asigure, în cadrul Centrului de perfecționare, specializarea tuturor celor care vor participa nemijlocit la depistarea și alcătuirea evidenței documentelor latinești existente în Fondul Arhivistic Național.

Întreprindere de durată mai întinsă, alcătuirea *Lexiconului* se va realiza în etape sigure și concrete ca, de pildă, următoarele :

— întocmirea unei liste bibliografice signalactice privind sursele teoretice de informare, dicționarele și glosarele de utilizat, textele de prelucrat ;

- selectarea și descifrarea textelor ;
- fișarea termenilor ;
- confruntarea și verificarea acestora ;
- redactarea finală ;
- valorificarea.

Pe parcursul acestor etape succesive vor rezulta, în mod natural, o serie de lucrări științifice restrinse (articole, note, bibliografii, comentarii). De asemenea, vor fi alcătuite ediții critice ale documentelor importante nepuse încă în circulație prin tipar, precum și ale textelor care nu au decît ediții depășite.

De asemenea, ca etapă intermediară, se vor alcătui glosare cuprinzînd termeni specifici diverselor cancelarii de pe teritoriul patriei noastre, în care s-a scris latinește.

Lexiconul medio- și neo-latin din ținuturile românești va completa, cu date lingvistice și istorice, în mod firesc și necesar, *Dicționarul elementelor românești din documentele slavo-române*. Totodată el va întregi seria lexicoanelor latinești tirzii elaborate în mai multe țări europene ca : Franța, Italia, Spania, R. F. Germania, Olanda, Suedia, Finlanda, R. P. Polonă, R. S. F. Iugoslavia etc.

Toate aceste rațiuni convergente, de ordin foarte divers, evidentiază, în mod concludent și categoric, necesitatea imperioasă a realizării unui asemenea instrument de lucru de interes național.

Începînd cu acest număr, redacția noastră oferă paginile „Revistei Arhivelor” tuturor celor preocupați de problemele latinei medii și tirzii, dornici de a face cunoscute cercetării noastre, dar și publicului larg, rezultatele investigațiilor lor.

PROPUNERI PENTRU UN GLOSAR DE CUVINTE ȘI EXPRESII DIN IZVOARELE LATINE RELATIVE LA ISTORIA ROMÂNIEI

GHEORGHE DUZINCHEVICI

Un început s-a făcut la Cluj. Pentru uzul intern, membrii colectivului de strîngere și redactare a corpusului de documente relative la istoria Transilvaniei, cu sediul la Institutul de istorie din Cluj, au alcătuit pe parcursul executării

lucrării o amplă listă de termeni și expresii latinești, cu scopul ușurării traducerii uniforme a acestora atunci când se repetau. Lista, pusă în anul 1964 la dispoziția Direcției generale a Arhivelor Statului în vederea publicării, a fost încredințată subscriitorului acestor rinduri și excelentului orientalist, Aurel Decei care au propus Institutului de istorie și arheologie din Cluj unele îmbunătățiri și adăugiri.

În anul 1965, sub îngrijirea subsemnatului „lista” s-a tipărit la București sub titlul dat de Cluj: *Glosarul de termeni și expresii din documentele latine privind istoria medie a României*.

Acum, după 18 ani de la tipărire, timp care a demonstrat necesitatea ca arhiviștii să continue fișarea cuvintelor și expresiilor găsite în migăloasa și utila lor muncă de investigare și descifrare a documentelor scrise în latinește pentru a îmbogăți și perfecționa continuu un astfel de instrument de lucru, ne permitem să readucem în actualitate problema întregirii glosarului. Vrem să adresăm prin acest modest început un îndemn tinerilor noștri colegi, în activitate la Arhivele Statului, de a veni și ei cu contribuția lor. Munca de viitor ar fi după opinia noastră: completarea glosarului cu expresii noi, cuvinte sau cu sensuri noi ale unor cuvinte aflate deja în vechiul glosar.

Apoi, pentru a se realiza dezideratul Institutului de lingvistică și al D.G.A.S. care demonstrează o cerință și un interes de ordin național, poate un colectiv mixt al celor două instituții își va asuma răspunderea elaborării unui dicționar după toate normele științifice.

Tot atât de necesare ar fi, pentru început, arhivistului, filologului cit și istoricului realizarea unor glosare pentru limbile germană și maghiară. Desigur că o asemenea întreprindere presupune o uriașă muncă preliminară de investigare exhaustivă a izvoarelor istorice latinești aflate în orice fel de depozit ce conservă patrimoniul cultural al poporului nostru, indiferent de perioada istorică la care se referă, precum și a publicațiilor de documente, mai vechi și mai noi, editate la noi sau în străinătate. Firește, este absolut necesară și întocmirea unei bibliografii din care nu trebuie să lipsească glosarele străine ca modele de alcătuire tehnică.

Ne permitem, în cele ce urmează, să prezentăm câteva criterii pe care le-am avut în vedere la redactarea fișelor de glosar pe când eram în serviciul activ al Arhivelor Statului. Ele ar putea constitui un punct de plecare pentru cei ce s-ar simți atrași să participe la înregistrarea și îmbunătățirea glosarului existent :

A. După fiecare cuvânt fișat pentru glosar, între paranteze rotunde, am menționat categoria morfologică, folosind prescurtările cunoscute : substantiv (s), adjectiv (adj), verb (v) etc.

B. Substantivele au fost scrise în capul fișei la cazurile nominativ și genitiv singular. Apoi, după virgulă, am trecut sensul pe care i-am atribuit în limba română. Pentru a se dovedi persoanei care folosește glosarul că înțelesul atribuit este în adevăr coresponsător, după traducerea în limba română a substantivului am reprodus între ghilimele (atunci când a fost cazul) contextul în care figurează substantivul, fără a traduce textul latin. Aceasta se face obligatoriu numai când este vorba de expresii sau formule. După citatul latin, am indicat sursa acestuia : depozitul de arhivă, fondul, data documentului etc. ; dacă citatul a fost luat dintr-o publicație, am indicat : autorul, titlul lucrării complet (dacă lucrarea este în mai multe volume, am indicat și volumul), ediția, locul și anul apariției, data documentului, numărul de ordine al documentului (dacă îl are) în cadrul colecției, pagina.

Observații : a) menționarea substantivului la nominativ și genitiv singular este obligatorie, chiar dacă în textul latin reprodus între ghilimele el este la alte cazuri ; b) se pot traduce titlurile lucrărilor în limbi străine dacă sînt mai puțin cunoscute, dar în nici un caz nu se traduc titlurile periodicelor. Motivarea : titlurile lucrărilor, studiilor, mai mari sau mai mici, care, în forma cea mai scurtă, dau indicații asupra cuprinsului, pot ajuta cititorului să se documenteze și asupra altor probleme de care este frământat. Titlurile de periodice, nu. Iată două exemple luate la întimplare : maghiarii au o revistă de istorie, cu reputație bine stabilită, *Századok*. Cuvîntul înseamnă „veacuri”. Titlul acesta poate foarte bine să fie dat și la studii de literatură etc. Și mai pregnant ni se parte titlul revistei poloneze *Kwartalnik Historyczny* care înseamnă „revistă trimestrială de istorie”. Cîștigă ceva cititorul din traducerea acestor titluri, sau ale altora asemănătoare ? Noi credem că nu.

C. La fișarea adjectivelor, indiferent dacă este vorba de adjectiv cu trei, două sau o singură terminație pentru toate trei genurile, am dat numai forma

de nominativ singular. Pentru rest am respectat regulile date la paragraful substantive.

D. Cu excepția participiului, care a fost glosat ca termen separat, verbele, indiferent de modul, timpul și persoana la care apar în textul latin reprodus între ghilimele, au fost scrise pe fișă la persoana întâi a indicativului prezent și la infinitiv.

E. Cînd textul latin reprodus cuprinde mai multe cuvinte care intră în glosar, sîntem de părere ca acesta să însoțească numai primul cuvînt luat în ordine alfabetică, la celelalte cuvinte făcîndu-se mențiunea, după ce s-a dat traducerea românească : „Vezi documentarea la cuvîntul...”.

F. E util, credem noi, ca în cazul unor unități de măsură, care au variat după loc și timp, sau al unor dări specifice unor regiuni, provincii, să se dea explicațiile cuvenite, pe scurt, neomițîndu-se bibliografia folosită. (Glosarul e doar un îndreptar pentru specialiști).

Cum este și normal, orice îmbunătățire adusă acestor opinii este binevenită cu mențiunea ca ea să fie adusă imediat la cunoștință tuturor celor care se angajează într-o asemenea lucrare.

În continuare, prezentăm mai multe fișe de cuvinte care se adaugă celor deja existente în vechiul glosar.

adimo-ere (v), a lua

„...ut frumenta adema, et restituta nondum essent, iis, quos concernunt, illico restitui faciat...” (Arh. St. București, fond Actele scaunului Odorhei, 22 sept. 1774).

allogdiatura-ae (s) = *allogdium*, moșie ; *allogdiatura dominalis*, proprietate nobiliară.

„...et illos ad *allogdiaturas dominales* referre ob divisionem inter liberos, aut ex aliis legitimis et validis rationibus necessarium fuerit...” (Ibidem, 30 aug. 1774)

andelo-cre (v), a dori

„...in futurum ordinandum hisce dominationibus vestris duxit regium gubernium quatenus in circulo suo ad omni sufficientem notitiam pervenire faciant ut quicumque juvenum romano-catholicorum ad aliquam fundationem recipi *andelaverint* ii statum suum testimonio dominationum vestrarum dum supplices facti fuerint edoceant” (Ibidem, 1 oct. 1774)

articulus dietalis (termen juridic), hotărîre a dietei

„...collectionem *articulorum dietalium*...” (Ibidem, 25 aug. 1774)

boeronalis-e (adj.) boieresc.

„Animo deliberato et ex certa scientia liberalitateque nostra Principali memorato Alexandro Fulicsa haeredibusque et posteritatibus utriusque sexus universis hasce *litteras* nostras *Boeronales* gratiose dedimus donavimus et contulimus...” ; „sed eundem *fundum Boeronalem* cunctasque ejus appertinentias modo praemisso pro exemptis supportatis libertatis et nobilitatis habere modis omnibus debeatis ac teneamini salvo jure alieno” (Nicolae Densușianu, *Monumente pentru istoria țerei Fagarasiului* culese și adnotate de... București, 1885, p. 50—52)

boeroniso-are (v) a boieri, a ridica la rangul de boier „...memorato Alexandro Fulitsa haeredibusque et posteritatibus utriusque sexus universis benigne dandum conferendum et in perpetuum eximendum supportandum liberandum duximus prout eximimus, *boeronisamus* supportamus praesentium per vigorem”. (Ibidem)

brachium justitiae, puterea justiției, justiția.

„*Brachium* adeoque *justitiae* durante praeattacto nundinarum tempore ad praefatas personas ob debita duntaxat, in iisdem nundinis contracta extendi poterit” (Arh. St. București, fond Actele scaunului Odorhei, 10 nov. 1774, anexa la acest document).

rechalist-ae (s), membru al unei breșle, breslaș

celatio-onis (s), tăinuire, delapidare.

„...et si hi non sufficerent, etiam per non nullos senatores, in effectivam agrorum capacitatem contributionis inquiri, curent publicando simul in circulo sibi concredito, quod tam praememoratis individuis ad investigationem exmittendis, quam cuivis privato, qui *celationes* in *fundum celatum* cadens, indilate e cassa perceptuali exolvetur illa vero individua, penes quae *celationes* comperientur ad praestationem dupli omni cum vigore stringentur” (Ibidem, 17 iun. 1774)

celator-oris (s), tăinuitor

„...ut contribuentibus, qui intra terminum sex hebdomadarum, a die instituendae publicationis computandum, fundos proquibusque huc usque nihil solverunt fidei-

ter indigitarent, supplementum de praeterito, nec non poenae *celatoribus* in praecedentibus ordinationibus determinatae remittantur“ (Ibidem).

celatus-a-um (part. perf. de la *celo-are*), tăinuît. Vezi documentarea la cuvîntul *celatio-onis*.

censura-ae (s), pedepsire; *censura publica*, pedepsire publică, „...ut dominationes vestrae *censura publica* dignos absque longiori mora prosequi studeant, usque admittant...“ (Ibidem, 17 nov. 1774)

collatio-onis (s), strîngere; *collatio contributionis*, strîngerea dării.

„... de *collatione contributionis*...“ (Ibidem, 28 iulie 1774)

collum-i (s), pachet, legătură

„Penes educationem merces vel peccudes ad distractionem in nundinis destinatae fideliter exhibeantur, ex parte officii oculariter perlustrentur et numerentur, adeoque schedae interimali specificae inferantur, *collii* bene obsigillentur...“ (Ibidem, 29 nov. 1774, instrucțiunile anexe).

commercialista-ae (s), negustor

commercionalis-e (adj), negustoresc.

„...*vecturae commerciales*... „cărăușii negustorești (Ibidem, 7 oct. 1774, tabela a IV-a anexată documentului)

committo-ere (v), a pune în vedere

commoveo-ere (v), a începe;

„oeconomiam *commoveri* queant“ (Ibidem, 7 oct. 1774, anexa ultimă la acest document).

computus-us (s), socoteală de bani

„...ut adjuncti commissarii provinciales quovis bimestri *computus* intuitu naturalium administratorum accurate celebrent, et super illis praestationibus quae non expectato *computu* semestriali cum inclito supremo commissariatu provinciali celebrando acceptari possunt...“ (Ibidem, 30 aug. 1774).

curiose (adv), cu grijă

„...ut memoratos malefactores in sui gremio *curiose* et solerter exquiri faciant...“ (Ibidem, 11 nov. 1774)

dectatura-ae (s), registratura, secretariatul; *Protocollum Dectaturae Sedriae Generalis*, registrul Secretariatului scaunului general. (O. Pescariu, *Arhiva comitatului Cluj*, în „Revista Arhivelor“ 1/1962, p. 110).

dimensuratio-nis (s), măsurătoare

„...alque ex pluribus repraesentationibus animadversam fuisset hanc *dimensuratio-nis* modalitatem seu proportionem (Arh. St. București, fond Actele scaunului Odorhei, 30 sept. 1774).

dominalis-e (adj), nobiliar; *alodiatura dominalis*, proprietate nobiliară (Vezi documentarea la cuvîntul *alodiatura*).

domus numeralis, unitate de impunere (Potrivit dreptului străvechi Universalitatea săsească era însărcinată să repartizeze impozitele stabilite de dietă, precum și alte taxe, pe districte. Suma care urma să fie percepută era împărțită în *Zahlhäuser*—*domus numeralis*, urmînd ca fiecare scaun sau district să plătească un număr stabilit de *Zahlhäuser*. Cel mai mult au plătit cele Șapte scaune săsești: 27 *Zahlhäuser*, cele Două scaune 14, Țara Birsei 11, Bistrița 10. Primăria Sibiuului administra acești bani. Valoarea unei *domus numeralis* a variat în raport cu totalul sumei impuse. Vezi G. D. Teutsch, *Geschichte der Sieb. Sachsen für das säch. Volk*, I, Band, Hermannstadt, 1925, p. 303—304. Idem, *Aus des Zacharias Filkenius händschriftlichen Denkwürdigkeiten* în „Archiv des Vereines für siebenbürgische Landeskunde“, IV. Band, I Heft, Hermannstadt, 1850, p. 83—84).

expositio-onis (s), susținere, arătare a unei chestiuni (Documentarea la cuvîntul *committo-ere*)

exquiritio-onis (s), cercetare.

„...eo fine, ut desuper eos quorum interest instruere *exquiritioneque* memoratorum profugorum omni studio incumbere et invigilare...“ (Arh. St. București, fond Actele scaunului Odorhei, 20 iul. 1774).

filialista-ae (s), vămuitoar

„...Caeterum si quis *filialarum* in confiniis existentium, se praerecensitae expeditioni non satis capacem sentiret, praestabit merces sub dubio divditionis in vel evehendas ad proximum officium tricesimale sub praecautione obsignationis et numerationis colorum inviari...“ (Ibidem, anexa la documentul din 29 nov. 1774)

fundus boeronalis, moșia boierească (Vezi documentarea la cuvîntul *boeronalis*)

illocatus-a-um (part. perf. de la *illico-are*) încartiruit; *illocatus* miles, ostaș încartiruit (Ibidem, 25 nov. 1774).

incissura-ae (s), răboj, condică de socoteli.

„...libelli tributarii seu *incissurae pagis*“... (Ibidem, 25 nov. 1774).

initium sumere, a începe

„...ut scholae normales Cibinii sub manuactione presbyteri Gribb, et Claudiopoli sub inviacione presbyteri Stetter indilate *initium summant*...“ (Ibidem, 11 aug. 1774).

interessentia-ae (s), interes necuvenit, tentativă de a lua mită.

„...Tabulae vero. Continuae et Magistratus locorum super excessibus aut *interessentiae indicii*, quae in perceptoribus detegerent, indilate referant“ (Ibidem, 4 oct. 1774).

involutio-onis (s), amestec, intervenție.

„Ad gravamina contuberniorum ejatis oppidi circa *involutionem* Tabulae Continuae in jura antehac exposita...“ (Ibidem, 18 aug. 1774)

lapis pyrobolarius, cremene

„Comperturn est in variis Magni hujus Principatus locis silices, alio nomine *latumias* sive *lapides pyrobolarios* vulgo kova, feurrsteinn dictos...“ (Ibidem, 24 iunie 1774).

latumiae-arum (s), cremene (Vezi documentarea la cuvintul *lapis pyrobolarius*)

ligatura-ae (s), pachet, legătură

„...quod si autem merces vel peccudes jam apud interiorem aliquam stationem tricesimale rite pertricesimale forent, tunc limitationem officium, per cujus stationem educuntur, tantum vasa, cistas et *ligaturas* an cum scheda interimali quoad numerum convenient et probe obsigilate sint?“ (Ibidem, instrucțiunile anexate la documentul din 29 nov. 1774).

litterae-arum (s), scrisoare

litterae adjudicatores transmissionales, scrisoare de judecată și înaintare a pricinii, citație.

„...exhibuerunt et presentaverunt nobis *litteras adjudicatores transmissionales*...“ (Arh. St. Sibiu, fond Arhiva bisericii comunei Proștea XLVII, nr. 1, datat după 23 apr. 1477).

litterae boconales, document (scrisoare) de innobilare (Vezi documentarea la cuvintul *boconalis*)

litterae insinuatoriae, cerere

„...ut ad memoratam professuram adspirantes *insinuatorias (litteras)* suas absque longiori mora Gubernio Regio ne intermittant. (Arh. St. București, fond Actele scaunului Odorhei, 17 aug. 1774).

lorarius-ii (s), curelar

„...in cechar *lorariorum* nostram oppidanam reciperemus...“ (Arh. St. București, fond Actele scaunului Odorhei, anexa documentului din 27 aug. 1774).

manuductio-onis (s), conduce (Vezi documentarea la expresia *initium sumere*)

moderamen-inis (s), prudență, tact.

„...ut in futurum rustici in desertorum interceptionis casibus non temere, sed cum *moderamine* procedant...“ (Ibidem, 1 sept. 1774).

oeconomia-ae (s), ocupații legate de viața țaranului, munca la cîmp.

„Praeter agriculturam, et alias *oeconomias* pure rusticales...“ (Ibidem, anexa la doc. din 7 oct. 1774).

officium tricesimale, serviciul de vamă (Vezi documentarea la cuvintul *filialista-ae*)

ordinarie (adv.), în mod obișnuit

„Quorsum producta sua frumentum nempe, foenum et pecora (*ordinarie*) rustici distrahere soleant“ (Ibidem, 7 oct. 1774 ultima anexă a documentului).

ovarius-a-um. (adi), de oaie, oierit: *res oviaria* oierit.

„Vallachi, qui praecipue tantum *rem oviariam* exercent“... (Ibidem, tabela a III-a la doc. din 4 oct. 1774).

pizidarius-ii (s), pușcas

professura-ae. funcția de profesor, catedră în învățămînt.

„...ut regiam illam resolutionem in suo circulo debite publicari faciant, ut ad memoratam *professuram* adspirantes insinuatorias suas absque longiori mora Gubernio Regio exhibere ne intermittant“. (Ibidem 17 aug. 1774).

propola-ae, (s) speculant

„...verum *propolas* seu praemptores a coemptione peccorum omni possibili modo arcere“ (Ibidem, 12 nov. 1774)

- prosecutio-onis* (s), urmărire, cercetare ; *caussae prosecutione*, în urmărirea (cercetarea) cauzei (pricinii)
- „...neque admittant ut incaptivati longius absque *caussae prosecutione* in carceribus detineantur“ (Ibidem, 17 nov. 1774).
- provoco-are* (v), a se referi la
- „...quod cum fabris ferrariis, serariis, scriuariis aequae commune habent privilegium, ejusque articulum 7-m *provocantes*...“ (Ibidem, 29 sept. 1774)
- querulatus-i* (s), pîrit, reclamat (Vezi documentarea la cuvîntul *committere*)
- quaesturans-tis* (s) neguțător.
- „...salutare vero hoc institutum pro communi omnium *quaesturantium* et commercialistarum notitia per universas suas provinciales haereditarias divulgandum ordinare“ (Ibidem, 10 nov. 1774)
- rementionatus-a-um* (adj), amintit, pomenit.
- „Retulit autem praefata Tabula, *rementionatum* Ludovicum Betze... nec ulla post se bona reliquisse“ (Ibidem, 11 nov. 1774)
- repraesentatio-nis* (s), protestare, întîmpinare, opoziție (Vezi documentarea la *dimensuratio*)
- scheda-ae* (s), listă, specificare (Vezi documentarea la cuvîntul *collum-i*)
- scriniarius-ii* (s), meșter de lăzi, dulapuri (Vezi documentarea la cuvîntul *provoco-are*)
- secretarius-actuaris* (s), grefier (Arh. St. Sibiu, fond Comuna Proștea XLVII, 6, documentul din 24 iun. 1813).
- serarius-ii* (s), lăcătuș (Vezi documentarea la cuvîntul *provoco-are*)
- urna-ae* (s), vadră (unitate de capacitate)
- „vineae in hoc districtu (coronensi) non reperiuntur, atque ideo vinum necessarium vel e Valachia *urnam valachicam*... vel e sede mediensi ; ...*urnam transilvanicam*... incolae comparare debent“ (Arh. St. București, fond Actele șcaunului Odorhei, tabela a II-a la documentul din 4 oct. 1774)
- villicus-i* (s), vilic, slujbaş orășenesc ales anual, însărcinat cu judecarea cauzelor de mică însemnătate (Vezi G. Ed. Müller, *Stühle und Distrikte*... p. 39—52)
- ztronga-ae* (s), dare asupra oilor, strungă. „Census Valachorum, seu vigesima ovium *ztronga* dicta“ (Vezi A. Doboși, *Datul oilor (quinquagesima ovium). Un capitol din istoria economică a românilor din Transilvania*, București, 1937, p. 51 (Acad. Română. Studii și cercetări XXVIII)
- ztrongator-oris* (s), strungași, cel care încasa strunga (Ibidem, p. 59)

INSTRUMENTELE DE LUCRU ÎN CERCETAREA IZVOARELOR VECHI ȘI MEDII ALE ISTORIEI PATRIEI — UN IMPERATIV CATEGORIC

DAN SLUȘANSCHI

Cercetarea istoriei vechi și medii a ținuturilor locuite de români și de strămoșii lor nu se poate dispensa de folosirea intensă a izvoarelor grecești și latine care ne furnizează cele mai de seamă informații privitoare la acest domeniu important al științei românești.

Pentru izvoarele antice, înaintarea cercetării este favorizată de apariția celor patru volume din seria *Fontes Historiae Daco-Romanae* (I, 1964 ; II, 1970 ; III, 1975 ; IV, 1982). Fundamentarea ipotezelor înaintate deja în studiile anterioare, precum și adincirea concluziilor enunțate în lucrările de sinteză ale ultimilor ani, cu ajutorul multiplelor instrumente de lucru existente la dispoziția filologilor clasici (ediții capitale, dicționare-tezaur, bibliografii, concordanțe, comentarii) este cuprinsă într-una din temele majore abordate de colectivul de filologie clasică al Facultății de limbi străine din București, sub coordonarea conf. dr. E. Cizek. Scopul acestei revederi a izvoarelor vechi este cel de a examina în amănunt nu numai informația brută furnizată de textul autorilor antici, ci și conotațiile socio-politice specifice ale luării lor de poziție. Această nuanțare a abordării izvoarelor a făcut posibilă relevarea mai fină a